

Anders dan anderen...

Fatima Laachkar, therapeutisch medewerker,
werkzaam bij I-PSY te Amsterdam.

‘Zal ik ermee doorgaan, of toch maar niet...?’ Ik twijfel en voel dat ik lichtelijk in paniek raak. Al mijmerend denk ik na over het komende congres, dat al over twee dagen zal plaatsvinden. Mijn nieuwsgierigheid wint en ik besluit door te zetten.

Over 48 uur zal ik tijdelijk een andere identiteit aannemen, ik ga met mijzelf een experiment aan en zal één dag gesluierd rondlopen in een niqaab, een traditionele kledingdracht voor Moslima's, waarbij ik besluit mijn gezicht wel toonbaar te maken.

Donderdag 30 oktober 2008. Mijn wekker gaat af om 07:00 uur, ik heb de hele nacht onrustig geslapen en word dan ook gespannen wakker. Ik sta op en voer mijn dagelijkse rituelen uit. Ik twijfel of ik mij zal opmaken, omdat dit normaliter niet samengaat met het dragen van een niqaab. De niqaab is o.a. bedoeld om elke vorm van vrouwelijkheid te maskeren. Ik merk dat ik mijzelf niet volledig wil verliezen in een andere identiteit, ik heb behoefte aan iets vertrouwds, iets eigens. Voordat ik het weet sta ik mijn wimpers te schilderen en breng ik rouge aan op mijn gezicht. Mijn keus was dus al snel gemaakt. Dan komt het moment dat ik mijzelf erop betrap dat ik mijn jas aantrek en als *mijzelf* de deur uit wil gaan. Ik schrik en voel dat ik mijzelf

moet dwingen de niqaab aan te trekken. Samen met mijn partner loop ik de deur uit, duidelijk wordt dat wij ons niet op ons gemak voelen. Mijn partner is bang dat anderen hem zien als man die zijn vrouw onderdrukt en ik voel plotseling een schaamte opkomen, gekleurd door angst en onzekerheid. Even denk ik eraan om er niet mee door te gaan, maar deze gedachte verdwijnt al snel als ik op mijn horloge kijk en zie dat het al te laat is.

Samen met mijn collega maak ik mijn entree, ik voel dat anderen naar mij kijken en merk dat ik zenuwachtig wordt. Toch probeer ik mij open op te stellen voor contact. Bij binnenkomst worden wij, of liever gezegd mijn collega, verwelkomd. Ik krijg niet meer dan een handdruk, wat mij verbaast gezien de hartelijkheid die tegenover mijn collega wordt geuit. Ik voel mij buitengesloten en voel een sterk verlangen om erbij te horen. Ik doe een poging en probeer contact te maken, tevergeefs. Er wordt niet op mij gereageerd. Het lukt mij niet om mij te mengen in het gesprek. Het valt mij op dat mijn collega voor mij moet spreken, gezien de moeite die anderen hebben om mij aan te spreken. Toch probeer ik moeite te doen om vragen te stellen, ik krijg geen reactie. Ik vraag mij af of ik wel verstaan-

baar ben. Ik twijfel en merk dat ik onzeker word. Ik trek mij terug met mijn collega en vraag aan haar wat haar bevindingen tot dusver zijn, ik voel mij gesteund als zij haar ervaring beschrijft. Ik word inderdaad met niquaab anders behandeld, er is meer afstand. We zijn beiden geschrokken en zijn benieuwd naar wat de dag zal brengen.

Ik ben mij ervan bewust dat ik met mijn niquaab provoecer en een reactie bij anderen teweegbreng.

Ik probeer aandachtig te luisteren naar de opening van de dagvoorzitter, maar ik merk dat mijn gedachten afdwalen en dat ik mij in mijzelf opsluit. Mijn eerste ervaringen bij binnenkomst maken een hoop emoties in mij los, emoties die diep gaan en waar ik van schrik. Ik probeer mij te identificeren met een vrouw die vanuit haar overtuiging een niquaab draagt, maar ik kom niet ver. Ik ben volledig gefocust op mijn eigen emotionele reacties. De eenzaamheid, de leegte en vooral het gevoel hebben dat ik niet word geaccepteerd is ondraaglijk. Ik voel een sterk verlangen opkomen om te stoppen met het experiment en mijzelf te presenteren als *ik*, zonder niquaab. Het geklap van de mensen in de zaal, zorgt ervoor dat ik er weer met mijn aandacht bij ben. Ik kijk om mij heen en zie bekende gezichten naast mij zitten, die van dit experiment afweten, en voel mij gesteund door hun vriendelijkheid. Ik sta niet toe dat ik mijzelf verlies en spreek mijzelf moed in.

Dan wordt aan de mensen in de zaal gevraagd op te staan en worden wij uitgenodigd om mee te doen aan een oefening. Even voel ik een aarzeling opkomen, omdat

ik niet goed weet wat mij te wachten staat. Ik merk dat mijn spanning oploopt en bedenk aan de andere kant dat dit voor mij wellicht een uitermate geschikte oefening kan zijn om mijn experiment meer vorm te geven. Ik voel dat ik gemotiveerd raak. Ik loop rond en kijk om mee heen, ik probeer met mijn ogen contact te maken met de andere mensen die om mij heen lopen. Ik sta stil bij wat ik zie, ik zie dat mensen mij vluchtig aankijken en daarmee het contact met mij uit de weg gaan. Hoewel het mij aardig lukt de aandacht van anderen te trekken door mijn niquaab, lukt het mij niet om contact te maken. Ik vraag mij af wat mijn aandeel is. Ben ik afstandelijk? Wat straal ik uit? Ik probeer beter mijn best te doen en zo open mogelijk rond te lopen. Door degene die de oefening leidt worden wij stil gezet, ik merk dat ik alleen sta. Schuin tegenover mij staat een man, aarzelend om zich heen kijkend en duidelijk op zoek naar een andere partner om mee te praten. Ik waag het erop en spreek hem aan. Ik kijk hem aan en open het gesprek door een opmerking te maken over zijn kleding, zoals aan ons werd gevraagd. Ook hij reageert en geeft terug dat ik er 'indrukwekkend' uit zie. Ik voel een nieuwsgierigheid in mij opkomen en wil weten wat hij daarmee bedoelt, uiteraard heb ik allerlei ideeën. Ik merk dat het gesprek stroef verloopt en voel dat wij beiden niet op ons gemak zijn. Er valt een stilte, voordat ik iets wil zeggen is het al te laat. Hij wendt zich demonstratief van mij af en eindigt op deze manier het gesprek. Ik laat het gebeuren en merk dat ik een onaangenaam gevoel krijg,

ik voel boosheid in mij groeien maar besteed er geen aandacht aan. Ik hoop dat ik nu wel iemand zal treffen die openstaat voor mij als mens. Ik ga door met de oefening, wederom loop ik verloren rond. Ik kijk mensen aan en zoek non-verbaal contact, ik kom niet ver. Weer worden wij stil gezet, ik sta alleen en heb niemand om mee te praten. Iedereen is bezet, ik weet niet wat ik moet en twijfel of ik mij bij een duo moet voegen. Hoewel ik dit spannend vind en mij ontzettend alleen voel, zet ik mij hierover heen. Ik verzamel moed in en wil op de dichtstbijzijnde duo afstappen, totdat iemand mij van achteren aan tikt en mij vraagt de oefening met haar voort te zetten. Ik voel mij blij worden en ben haar dankbaar. Inhoudelijk weet ik niet meer waar wij het over hebben gehad, ik kan alleen het gevoel terughalen, welke op mij een onuitwisbare indruk heeft achtergelaten. Omdat zij de eerste persoon was die mij deze dag heeft aangesproken, ondanks mijn niqaab. Ondanks mijn vreugde voel ik mij ook intens verdrietig worden, omdat het verlangen om erbij te horen sterker werd. Tijdens alle ontmoetingen die ik heb gehad gedurende de oefening zijn er twee momenten geweest die mij een prettig gevoel gaven. Aan de andere momenten denk ik liever niet terug, ik voel dan de pijn en de eenzaamheid die door mijn hele lijf giert. De angst om mijzelf te verliezen in mijn eigen kwetsbaarheid was groot.

Voordat de lezing van Naema Tahir begon, heb ik er bewust voor gekozen achteraan in de zaal te zitten. Hoewel ik wil verdwijnen

in het grote geheel, lukt mij dit niet. Ik realiseer mij dat ik te opvallend ben gekleed en wordt door haar twee keer aangesproken of genoemd. Ik merk dat ik het vervelend vind, maar kan nog niet precies benoemen waarom. Mijn collega naast mij vraagt zich af of ik mij hierdoor gesteund voel, omdat Tahir als een van de weinigen direct over mijn niqaab begint. Ik antwoord dat ik niet helder kan nadenken en dat ik af ga op mijn emotionele binnenwereld. Ik ben niet in staat om te rationaliseren maar ga volledig op in mijn emotionele reacties. Gedurende haar lezing, vraag ik mij regelmatig af waar ik mee bezig ben. Ik voel weer de behoefte opkomen om als *ik* vrij rond te lopen, zonder niqaab. Ik betrap mijzelf erop dat ik weer in mijzelf gekeerd ben. Het constant afgewezen worden eist zijn tol en ik voel mij verdrietig worden, ik huil zonder tranen. Wederom word ik door het geklap en gelach van de mensen in de zaal naar de realiteit gebracht.

Ik merk dat ik behoefte voel om mij terug te trekken en wil mijn gedachten ordenen. Ik ben blij dat het lunchtijd is, ik trek mij terug met mijn collega's. Ik voel mij veilig en geniet van het gezelschap. Ik kan mijzelf zijn, met of zonder niqaab en dat heeft zichtbaar effect op mijn stemming. Helaas is dit van korte duur, mijn spanning begint weer toe te nemen op het moment dat ik naar het toilet ga. Ik voel dat anderen naar mij kijken en merk aan mijn houding dat ik mij weer kwetsbaar voel. Ik besluit hier tegen te vechten en activeer mijn afweermechanisme, die mij niet onbekend is. Ik besluit dat ik mij niet meer laat behandelen

als een wandelende dodelijke ziekte die besmettelijk is. Ik kom in opstand en vecht tegen mijn eigen kwetsbaarheden en angsten. Vanaf nu draag ik een schild om mij heen en ben ik mij ervan bewust dat ik afstand hou. Mijn openheid is veranderd en omgezet in een gesloten houding.

De reacties van de mensen zijn echter onveranderd gebleven, ik word nog altijd niet aangesproken, men loopt met een boog om mij heen. Ik hoor gefluister als ik langsliep en zie afkeurende blikken. Even ben ik bang dat ik paranoïde word en al mijn angsten projecteer op anderen, wellicht speelt deze dynamiek ook mee in het geheel. Op dit moment kan ik niet helder denken en vertrouw ik alleen op mijzelf en eigen interpretaties. Ik merk dat ik verhard en letterlijk vervreemd raak van mijzelf, ik kom in een intern conflict terecht waarvan ik fictie niet meer kan onderscheiden van de realiteit. Ik kijk uit naar mijn onthulling, omdat ik hiermee wil stoppen. Ik wil weer mijzelf kunnen zijn en deze beladen emoties niet meer ervaren.

Dit experiment is bedacht tijdens de voorbereiding van onze workshop 'Niets veranderlijker dan je identiteit'. De workshop bestaat uit een aantal onderdelen. Ik zit erbij en word door mijn collega voorgesteld, ik merk dat ik mij afwachtend opstel en ben terughoudend. Ik kijk naar de mensen die zich voor deze workshop hebben ingeschreven en ben benieuwd naar hun gedachten en ideeën over mij in nikaab. Ik merk dat ik mij goed kan concentreren en voel mij op mij gemak, mede door de

steun van mijn collega's. Ik voel dat ik erbij hoor, dat ik lid ben van een team. Tot dusver ben ik steeds op zoek geweest naar acceptatie en erkenning, bij anderen heb ik dit helaas niet kunnen vinden.

Het moment van mijn onthulling nadert, ik voel dat ik gespannen word en merk dat ik niet kan wachten. Ik loop weg en zoek de garderobe ruimte op, waar ik afstand doe van de tijdelijke identiteit die ik vandaag heb aangenomen en transformeer mij weer tot *ik*. Ik voel een vrijheid in mij opkomen. Ik sluit de deur achter mij en toon mij vandaag voor het eerst als *ik*. Vreemd genoeg ben ik niet meer zo bijzonder, ik ben nu net als alle anderen. Ik kom binnen als mijzelf en neem plaats op de stoel waar ik eerder op heb gezeten met nikaab aan. Ik voel de spanning stijgen en merk dat ik haper, ik word onzeker en probeer de spanning te minderen. Ik wil mijn verhaal zorgvuldig vertellen en wil mij nu niet meer laten beïnvloeden door mijn emotionele heftigheid. Ik leg uit waarom ik voor dit experiment heb gekozen, dat het een onderdeel is geweest van onze workshop en om te demonstreren dat *niets veranderlijker is dan je identiteit*. Ik beschrijf mijn ervaringen en vertel dat ik mij zelden zo verloren, alleen en eenzaam heb gevoeld als vandaag. Er ontstaat een discussie en men krijgt ruimte om zijn/ haar ervaring te delen. De sfeer is ongedwongen en open, ik heb contact. Ik krijg te horen hoe ik over ben gekomen en krijg informatie vanuit een andere invalshoek. Tot nu toe heb ik dit experiment via eigen ogen bekeken, mogelijk heb ik via mijn ogen verkeerde conclu-

sies getrokken, afkeuring gezien die niet bestond en gevaar gevoeld wat niet terecht was. Toch ben ik ervan overtuigd dat dit een wisselwerking is geweest. Ik wil graag refereren aan een uitspraak die ik onlangs heb gehoord tijdens een congres:

Als je naar jezelf kijkt zie je niets

Als je naar de ander kijkt, zie je delen van jezelf

De ander is je spiegel.

Zonder interacties blijven spiegels leeg.

Gedurende mijn experiment was er geen interactie, mijn spiegel bleef leeg. Door mijn niqaab heeft men zich niet aan mij kunnen spiegelen. Ik zag er aanstootgevend uit en creëerde afstand door zo gekleed te gaan.

Er zullen ongetwijfeld collega's zijn die mij dit niet in dank zullen afnemen en zich mogelijk ook beledigd voelen doordat ik tijdelijk een andere identiteit heb aangenomen. Ik wil bij deze benadrukken dat ik zorgvuldig heb proberen te zijn door de niqaab niet belachelijk te maken en dat ik weloverwogen dit experiment ben ingestapt. Ik heb geen kwade bedoelingen gehad, hoewel ik mij kan voorstellen dat men zich mogelijk misleidt voelt. Ik kan niet ontkennen dat ik anderen niet heb misleid, maar is dat juist geen onderdeel van identiteit. Verhullen en onthullen wie je bent?